

1. Thực trạng kiểm toán VN hiện nay

Kiểm toán là một quá trình do kiểm toán viên đủ năng lực và độc lập tiến hành nhằm thu nhập bằng chứng về những thông tin có thể định lượng của một tổ chức, và đánh giá chúng nhằm thẩm định và báo cáo về mức độ phù hợp giữa những thông tin đó với các chuẩn mực đã được thiết lập.

Theo đó, quy trình kiểm toán cần đáp ứng được các yêu cầu cơ bản của các chuẩn mực kiểm toán quốc tế thông qua việc thu thập các bằng chứng cần thiết cho việc trình bày ý kiến nhận xét về các báo cáo tài chính của doanh nghiệp, hạn chế được các rủi ro kiểm toán có thể xảy ra. Trong đó kinh nghiệm của kiểm toán viên đóng góp phần quan trọng giúp cho cuộc kiểm toán hoàn thành một cách tốt đẹp, đảm bảo cho vấn đề cân đối giữa chi phí và chất lượng kiểm toán giúp cho công ty kiểm toán củng cố được uy tín của mình đối với khách hàng cũng như đối với các cơ quan quản lý nhà nước khi sử dụng báo cáo kiểm toán.

Tuy nhiên, trên thực tế hiện nay do kiểm toán độc lập đối với các nhà quản lý cũng như các chủ doanh nghiệp của VN là một khái niệm còn quá mới mẻ, có thể nói là xa lạ trong nhận thức của họ, sự nhầm lẫn giữa công tác thanh tra, kiểm tra của các cơ quan chức năng của nhà nước với dịch vụ kiểm toán độc lập, đã gây tâm lý ngán ngại khi họ tiếp cận với kiểm toán, các quy định hành lang pháp lý về kiểm toán độc lập còn quá ít; đến nay, sự hiểu biết và nhu cầu đối với kết quả của kiểm toán độc lập trong xã hội còn chưa rõ nét, kiểm toán chưa trở thành nhu cầu tự bản thân của các doanh nghiệp mà chủ yếu là thực hiện theo quy định của nhà nước, nên một số doanh nghiệp chỉ cần có chữ ký của kiểm toán để nộp cho các cơ quan chức năng nhà nước mà không cần quan tâm đến chất lượng kiểm toán; mặt khác cũng chưa có cơ sở đánh giá chất lượng dịch vụ kiểm toán và cả

trường hợp kiểm toán viên chưa đáp ứng được yêu cầu nhiều mặt của khách hàng. Sự khác biệt giữa kết quả kiểm toán với kết quả quyết toán thuế nếu chưa được giải thích rõ cũng gây ra tâm lý thiếu tin tưởng đối với báo cáo kiểm toán. Hiện tượng cạnh tranh ở một số công ty kiểm toán bằng cách hạ giá phí thông qua việc rút ngắn thời gian kiểm toán, nhằm tiết kiệm chi phí thực hiện cuộc kiểm toán, dẫn đến việc tiến hành cuộc kiểm toán một cách qua loa, không đảm bảo tuân theo các chuẩn mực kiểm toán quy định...

cũng như điều kiện thời gian cho phép đối với từng khách hàng cụ thể mà kiểm toán viên quyết định có tiến hành xem xét hệ thống kiểm soát nội bộ với đầy đủ các bước hay không.

Theo quy định của các cơ quan thuế hiện nay, các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài phải nộp báo cáo quyết toán đã được kiểm toán trong

thời hạn không quá 60 ngày kể từ ngày kết thúc niên độ. Điều này, khiến cho công việc kiểm toán của các công ty kiểm toán phải tập trung cao độ trong khoảng thời gian này nhằm gấp rút hoàn thành báo cáo kiểm toán kịp thời cho khách hàng; do đó, một hồ sơ kiểm toán mặc dù đã qua nhiều cấp quản lý kiểm tra, nhưng không phải là không thể có những thiếu sót, nhất là về mặt hình thức có thể chưa đảm bảo thực hiện đầy đủ các quy định về cách thức tổ chức một hồ sơ kiểm toán.

2. Một số kiến nghị và giải pháp

Qua phân tích thực trạng của công tác kiểm toán hiện nay của các công ty kiểm toán VN, chúng tôi có một số kiến nghị và giải pháp thực hiện như sau:

• Nhà nước

cần sớm tiếp tục ban hành đầy đủ các chuẩn mực kế

toán và kiểm toán phù hợp với tình hình đặc thù của nước ta, vì "chuẩn mực kiểm toán là các quy định làm thước, là cơ sở cho kiểm toán viên chuyên nghiệp và công ty kiểm toán kiểm tra, đánh giá các thông tin tài chính một cách trung thực, khoa học, khách quan. Chuẩn mực kiểm toán đồng thời là cơ sở cho việc chỉ đạo, giám sát, kiểm tra và đánh giá chất lượng dịch vụ kiểm toán, là cơ sở cho việc đào tạo, huấn luyện và thi tuyển kiểm toán viên" (trích lời mở đầu của PGS. Trần Văn Tá, Thứ trưởng Bộ tài chính, trưởng ban chỉ đạo nghiên cứu, soạn thảo chuẩn mực kiểm toán VN - Hệ thống chuẩn mực kiểm toán VN - Bộ tài chính - Hà Nội

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG KIỂM TOÁN ĐỘC LẬP

TS. LÊ NGỌC TÁNH & QUÁCH NHỊ

Mặt khác, do đặc điểm là phần lớn những doanh nghiệp tại VN có quy mô vừa và nhỏ, chi phí tổ chức một hệ thống kiểm soát nội bộ có thể nằm ngoài khả năng của doanh nghiệp, hoặc chưa nhận thấy được hết tầm quan trọng của hệ thống kiểm soát nội bộ. Do đó chỉ có một số ít doanh nghiệp có một hệ thống kiểm soát nội bộ vững mạnh, hoạt động có hiệu quả, được tổ chức đầy đủ, còn phần lớn chỉ đơn thuần kiểm soát ở khía cạnh kế toán. Kết quả là hệ thống kiểm soát nội bộ của doanh nghiệp có độ tin cậy thấp và rủi ro kiểm soát cao là điều khó tránh khỏi.

Chính vì vậy mà hiện nay tùy theo kinh nghiệm, trình độ và tính thận trọng của mỗi kiểm toán viên,

9.1999) đồng thời qua đó cũng sẽ góp phần vào việc khắc phục sự cạnh tranh thiếu lành mạnh của một số công ty kiểm toán hiện nay:

- Cần có một tổ chức nghề nghiệp phù hợp với việc thực hiện việc kiểm soát chất lượng hoạt động ở các công ty kiểm toán và làm đầu mối hạn chế tình trạng cạnh tranh về giá phí làm giảm chất lượng dịch vụ như hiện nay.

- Các công ty kiểm toán cần quan tâm đến việc tìm hiểu hệ thống kiểm soát nội bộ của doanh nghiệp khách hàng với đầy đủ các bước thực hiện vì đây là một khâu không thể thiếu trong quy trình kiểm toán, nó là một nội dung rất quan trọng trong quá trình thực hiện kiểm toán báo cáo tài chính và càng quan trọng hơn đối với việc kiểm toán lần đầu tiên tại một doanh nghiệp. Qua xem xét và đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ của khách hàng, kiểm toán viên có thể giảm bớt khối lượng công việc kiểm toán và có thể lựa chọn phương pháp kiểm toán thích hợp. Muốn vậy, các công ty kiểm toán cần xây dựng các công cụ tìm hiểu về hệ thống kiểm soát nội bộ áp dụng thống nhất cho mình như: bảng câu hỏi kiểm soát nội bộ, bảng mô tả về kiểm soát nội bộ mẫu, các ký hiệu sử dụng trong lưu đồ về hệ thống kiểm soát nội bộ. Việc thống nhất này rất cần thiết cho một công ty kiểm toán vì nó sẽ giúp cho việc tìm hiểu hệ thống kiểm soát nội bộ của khách hàng có kết quả, hạn chế được sai sót (có thể nghiên cứu ban hành quy định áp dụng cho từng loại quy mô của doanh nghiệp tại VN). Tuy việc thực hiện đánh giá hệ thống kiểm soát nội bộ của doanh nghiệp đòi hỏi một số công việc và thời gian nhất định, nhưng nhờ hiểu biết về hệ thống kiểm soát nội bộ của doanh nghiệp mà trong những lần kiểm toán sau, kiểm toán viên chỉ cần xem xét việc khác phục những yếu kém đã phát hiện lần trước do đó sẽ giúp cho kiểm toán viên sẽ giảm bớt khối lượng công việc và có thể lựa chọn phương pháp kiểm toán thích hợp cũng như dự kiến được thời gian và lực lượng nhân sự cần thiết trong kế hoạch và chương trình kiểm toán tương đối chính xác và thích hợp, từ đó có thể dự toán chi phí của cuộc kiểm toán, nâng cao hiệu quả của công việc góp phần cạnh tranh giá phí một cách lành mạnh giữa các công ty kiểm toán, nhất là giúp cho các cấp lãnh đạo của công ty kiểm toán khi kiểm tra có thể nhận định được một cách mau lẹ, chính xác về tính hữu hiệu của hệ thống kiểm soát nội bộ của khách hàng, giảm thiểu được các rủi ro.

- Bổ sung các quy trình kiểm toán đối với các hoạt động đặc thù:

Trên cơ sở chương trình kiểm toán hiện nay của một số công ty kiểm toán kết hợp với kinh nghiệm thực tế của các kiểm toán viên đã tích lũy trong thời gian qua, các công ty kiểm toán cần cho thiết lập một số chương trình kiểm toán cụ thể áp dụng cho những loại hình tương đối đặc thù, có những khác nhau cơ bản như doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, doanh nghiệp nhà nước... hoặc các ngành ngân hàng, xây dựng cơ bản, bảo hiểm... giúp cho cuộc kiểm toán được tiến hành một cách thống nhất đối với từng loại doanh nghiệp khác nhau, hạn chế được những sai sót (do đã bổ sung các thử nghiệm đặc thù phù hợp với loại doanh nghiệp đó) hoặc giảm bớt chi phí do tiết kiệm được thời gian thực hiện những thử nghiệm không cần thiết từ đó làm tăng tính cạnh tranh với các công ty kiểm toán khác về giá phí cũng như về chuyên môn hóa.

- Lập kế hoạch chiến lược:

Các công ty kiểm toán cần có những quy định cụ thể bắt buộc về việc lập kế hoạch kiểm toán cho mỗi khách hàng nhằm giúp cho công ty tính toán chi phí hợp lý để giữ được khách hàng và cạnh tranh được với các công ty kiểm toán khác. Mặt khác, việc lập kế hoạch kiểm toán sẽ hạn chế những bất đồng trong tương lai giữa kiểm toán viên và khách hàng, cũng như tạo điều kiện tiến hành cuộc kiểm toán có kết quả; cho phép kiểm toán viên thu thập được những bằng chứng đầy đủ và thích hợp, nhờ đó hạn chế tối đa trách nhiệm pháp lý và giữ được uy tín nghề nghiệp. Để làm tốt vấn đề này, trước mắt công ty kiểm toán cần có những quy định về việc xác định mức trọng yếu và cách vận dụng vào từng khách hàng cụ thể.

- Hoàn chỉnh các hồ sơ kiểm toán và huấn luyện kỹ năng kiểm toán

Trước khi phát hành báo cáo kiểm toán, tất cả các hồ sơ kiểm toán đều được kiểm tra lần lượt bởi các cấp lãnh đạo trong công ty kiểm toán; tuy nhiên, đôi khi do trong vụ mùa kiểm toán mức độ tập trung làm việc rất cao nhằm đáp ứng được yêu cầu về thời gian nên một hồ sơ kiểm toán có khả năng có những thiếu sót chưa hoàn chỉnh hoặc chưa làm theo đúng các quy định của công ty về quy trình thực hiện hay đảm bảo các chuẩn mực kiểm toán hay việc tổ chức hồ sơ chưa hợp lý... như đã nêu ở phần trên. Do đó, theo chúng tôi để đảm bảo ngày càng nâng cao chất lượng về kiểm toán, sau mỗi vụ mùa kiểm toán, công ty kiểm toán cần tổ chức xem xét lại các hồ sơ kiểm toán trong năm nhằm bổ sung, hoàn chỉnh theo đúng các quy định của chuẩn mực kiểm toán,

để qua đó để rút kinh nghiệm những vấn đề cần bổ sung, sửa chữa để năm sau làm tốt hơn hoặc qua đó để có kế hoạch chương trình tập huấn kỹ năng kiểm toán thích hợp.

- Nâng cao chất lượng hồ sơ kiểm toán và tiêu chuẩn hóa hồ sơ kiểm toán: Bên cạnh đó, để nâng cao chất lượng kiểm toán, hàng năm, các công ty kiểm toán nên tổ chức thi đua "hồ sơ kiểm toán chất lượng cao" việc chấm điểm sẽ căn cứ vào các chuẩn mực kiểm toán và các quy định của công ty mình về quy định kiểm toán bao gồm việc xem xét các phần: kế hoạch kiểm toán, quá trình thực hiện kiểm toán tại khách hàng, hoàn tất hồ sơ kiểm toán.

Căn cứ vào tình hình thực tế và yêu cầu trước mắt đối với việc hoàn chỉnh hồ sơ kiểm toán của công ty, hội đồng thi đua sẽ xây dựng bảng điểm đối với từng phần và trong mỗi phần sẽ được chi tiết hóa điểm cho từng nội dung cụ thể. Kinh nghiệm thực tế cho thấy việc tổ chức thi đua "hồ sơ kiểm toán chất lượng cao" thời gian qua tại công ty kiểm toán AFC - SAIGON đã mang lại nhiều kết quả trong việc nâng cao chất lượng hồ sơ kiểm toán.

3. Kết luận

Kiểm toán trong nền kinh tế thị trường một yêu cầu tất yếu khách quan, nhất là trong điều kiện hiện nay của VN, một khi thị trường chứng khoán ra đời và hoạt động thì kiểm toán sẽ có một vai trò hết sức quan trọng không những đối với những người có nhu cầu sử dụng báo cáo tài chính của doanh nghiệp mà cả đối với việc nâng cao hiệu quả quản lý kinh tế tài chính của các cơ quan chức năng nói riêng và nhà nước nói chung. Quá trình hình thành và phát triển ngành kiểm toán tại VN trong một thời gian tương đối ngắn, chưa có nhiều kinh nghiệm phong phú như các nước có nền kinh tế thị trường phát triển trên thế giới. Do đó, ngành kiểm toán nước ta phải không ngừng nghiên cứu, điều chỉnh và vận dụng phù hợp các kỹ thuật kiểm toán hiện đại.

Trong bước đầu áp dụng công cụ kiểm toán và quá trình quản lý kinh tế tài chính của doanh nghiệp và của nhà nước không thể tránh khỏi những khó khăn và thiếu sót nhất định. Do đó việc Bộ tài chính nước ta đang nghiên cứu và lần lượt ban hành các chuẩn mực kế toán và kiểm toán cũng là điều kiện giúp cho hoạt động kiểm toán đi vào nền nếp, phù hợp với các chuẩn mực, thông lệ quốc tế và hoàn cảnh thực tế, trình độ của VN là một việc làm hết sức có ý nghĩa và được sự đồng tình của hầu hết của các doanh nghiệp khách hàng cũng như của các công ty kiểm toán ■